

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. XXVIII. De habitibus secundum se.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

Contrā,
eundem
semper dare
debet Deus
concursum,
per quem
videbat
actum esse
futurum.

se esset inclinatura, vidit hoc eam facturam esse per aliquem concursum, ita enim videt Deus res futuras, sicut ipsæ sunt futuræ, cum ergo hi actus non solum non sint futuri, sed nec possibiles sine concursu Dei, non possunt videri à Deo, vel futuri vel possibiles sine concursu aliquo Dei, ille autem concursus debet esse indifferens, ergo alium videt concursum pro illo priori, alium dat, quod implicat, illum enim dare debet actum, per quem videbat operationem conditionatè futuram, nec enim alium concursum præbet Deus creaturis operantibus, quam illum, per quem vidit eas conditionatè operaturas, alioqui non esset idem actus in statu conditionato, & absoluto. Decretum autem quod ponunt hi recentiores est huiusmodi, *si dederò concursum indifferenter Petro, operabitur ejus voluntas, dabo alium nempe determinatum.*

IV.
In hoc modo
explicandi
concursum
Dei tollitur
libertas.

Ex quo sic hanc sententiam impugno; omnis determinatio antecedens actum per modum causæ influentis tollit libertatem, sed hic concursus Dei est antecedens per modum causæ influentis, & est determinatus ad unum, & absolutus non relinquens in voluntate indifferentiā ad non operandum, ergo tollit libertatem. Conf. nam eodem modo respondere possent, qui ponunt prædeterminationem physicam, & dicere eam non tollere libertatem, quia Deus pro illo priori vidit, quod se esset inclinatura voluntati: Sicut autem ipsos impugnamus, quia physica prædeterminatio, cum sit causa influens determinata ad unum, tollit necessariò libertatem, ita & hic concursus, cum non minus sit determinatus ad unum. Unde ad libertatem non sufficit quod voluntas habitura fuisset omnia requisita ad agendum & non agendum, sed & quando operatur debet habere in actu primo omnia requisita ad operandum & non operandum quod non salvatur in hac sententiā, sicut nec in prædeterminatione physica, cum unum principium non sit indifferens, sed necessario inferens actum.

V. Alij ergo ajunt Deum habere decretum quoddam universale, & solum confuso quodam modo influens; Deus ergo, inquit, hoc & nihil aliud dicit pro illo priori, *volo præbere concursum ad aliquem effectum*, non tamen magis determinat suum concursum ad aquam, quam ad ignem, nec ad ullum effectum in particulari. Sed contra primò, nam ad

decretum tam universale nullus unquam effectus sequetur. Contra secundò, Deus quidquid producit, producit ex suis Ideis, sed Idea aquæ non est Idea ignis, sicut nec Idea hominis Idea equi, &c. ergo debet decretum Dei, & concursus in actu primo procedere magis in particulari, & non modo ita confuso.

P. Suar. l. 2. de Auxilijs c. 3. n. 17. ait decretum Dei, VI.
per quod decernit concurrere cū causā liberā creatā, esse generale quidem in hoc sensu, nempe quod offerat pro illo priori ad varios actus specie, sub conditione tamen, nempe si voluntas creata voluerit: non tamen, inquit, est generale hoc decretum, seu consulum, ut dicebat prior sententia, id est, ad nullum in particulari individuum descendens, Deus enim ut distinctissimè omnia, & in particulari cognoscit, ita etiam distinctissimè, & in particulari vult, ac decernit. Non tamen est dicenda hæc voluntas Dei conditionata simpliciter & formaliter, sed solum virtualiter; unde fertur hic concursus divinus absolutè in amorem ex. gr. in particulari, ita tamen, ut stare cum eo possit negatio concursus ad amorem, nempe si voluntas creata nolit se inclinare ad efficiendum actum amoris. Eodem etiam modo fertur ad odium, & ad alios actus specie distinctos, & præbet concursum in actu primo ad singulos.

Unde ad effectum ad extra non requiritur semper decretum efficax absolutum, sed sufficit conditionatum; est verò conditionatum hoc decretum Dei, etiam quoad exercitium, sicque relinquit voluntatem liberam, tam libertate contradictionis, quam contrarietatis, ita enim est paratus Deus in actu primo præbere concursum ad hunc specie & numero actum amoris v. g. ut paratus sit etiam non concurrere, vel etiam concurrere ad contrarium, nempe ad actum odij, si voluntas creata velit. Nec est huiusmodi decretum superfluum, quod aliqui obijciunt, ut enim aliquid non sit superfluum, sufficit si ad aliquem finem deserviat, hic autem habet finem hoc decretum, nempe ut relinquat voluntatem creatam liberam, & quoad exercitium, & quoad specificationem; quod tamen non faceret, si esset determinatum ad unum actum, vel specie vel numero.

Hic modus explicandi concursum Dei est probabilis. Videatur locus in physicis citatus disp. 28. l. 5. & 6. ubi meam hæc in re opinionem explicui.

DISPUTATIO XXVIII.

De habitibus secundum se.

Hæc sola restat disputanda quæstio, quam huc remisi, cum à nonnullis in Logica discuti toleat. Magis tamen necessaria est cognitio habitus supernaturalis, ut pote de quo frequentior usus in Theologia, quam naturalis. Primò de habitibus naturalibus agemus, & de iis quæ utrisque sunt communia: deinde disputationem subiiciemus de supernaturalibus.

SECTIO PRIMA.

Quid sint, & in quibus Potentijs reperiantur habitus.

I. Varijs modis sumitur habitus: nonnunquam pro facilitate quadam, quæ ita rebus quibusdam ex se non gratis, sed molestis potius & asperis paulatim assuescimus, ut exiguum tandem in iis ferendis, ac propè nullam difficultatem sentiamus, quæ

proinde transire dicuntur in habitum. Hinc ortum habuit dictum illud philosophorum, *Ab assuetis non fit passio*. In quā rem pulchrè Seneca Philo. de Tranquill. animæ c. 10. Nullo, inquit, melius nomine de nobis natura meruit, quam quod cū sciret quibus arumnis nasceremur, calamitatū mollimentum consuetudine invenit, cū in familiaritatem gravissima adducens, Imò nonnulli diuturno tempore rebus istiusmodi gravibus assueti, & malis, ut ita dicam, innutriti, omnem eorū sensum sensum amittunt, nec ab ijs abhorrent amplius, sed sibi veluti naturalia intuentur; quæ de causā meritò dicitur *Consuetudo altera natura*.

Secundò sumitur habitus pro modo quodam rem aliquam habendi, de quo in prædicamentis. Tertiò pro formā accidentali opposita privationi: sic sumitur dum dicimus *habitus & privatio*. Quartò deum pro principio quodam actuum, quo sensu de eo in præfati disputamus.

Habitus ergo naturalis juxta omnes est qualitas impressa

Habitus
rariè sumi-
tur.

Ab assuetis
non fit pas-
sio.

Consuetudo
calamita-
tum molli-
mentum.

Consuetudo
altera na-
tura.

II.
Tres alij
modi su-
mendi habi-
tus.

III.
Impressa

Definitio
habitus na-
turae.

impresia anima; facilitans ad actus in similes, a quibus pri-
mo sunt producti. In quo differt ab habitu supernatu-
rali, ut fidei, spei &c. bi non dant facile posse sed
simpliciter. Et si dicat quis nos in dies experiri fre-
quenti usu actuum fidei facilitatem in credendo; ex
quo probari videtur etiam habitus supernaturales
tribuere non simpliciter solum posse, sed facile. Re-
sponderi potest quodcumque elicimus actum fidei
supernaturalem, elici etiam actum naturalem fidei
circa idem objectum; sicque produci habitum natu-
ralem, qui facilitat ad actus naturales, sive hi habi-
tus distinguantur a speciebus, sive non: quod exin-
de probatur nam si quis circa unum aliquem articu-
lum fidei labatur in hæresin perdit illico totum habi-
tum supernaturalem fidei, sentit nihilominus ean-
dem facilitatem in eliciendis actibus circa reliquos
articulos fidei, ergo facilitas illa non provenit ab
habitu supernaturali, sed naturali, qui etiamnum
remanet. Quoad secundum

IV.
Nec in sen-
sibus exter-
nis, nec in-
ternis dantur
habitus.

Dicendum: non in igne tantum & aqua, cælo,
sole, lapidibus, & aliis rebus inanimatis non dantur
habitus ulli facilitantes ad operandum, sed nec in
sensibus etiam externis, ut aure, oraculo &c. imò nec in
phantasia nec sensu interno reperitur quidquam
huiusmodi distinctum a speciebus impressis internis,
quod iis promptitudinem tribuat ad actus suos eli-
ciendos. Ratio horum est, quia hæc omnia sunt ex
naturâ suâ determinata ad unum, & ita necessitata,
ut positis omnibus ad agendum requisitis, non pos-
sint non intensissimo semper, & velocissimo quo
possunt modo operari: ad quid ergo ipsis ulla adde-
retur alia facilitas?

V.
Habitibus non
ad minuend-
um concu-
sum infun-
duntur, sed
ad maiorem
facilitatem.

Dices primò; licet sensus externi sint ad operan-
dum necessitati, dari nihilominus in iis potest habi-
tus, ut minore concursu & conatu operationes suas
eliciant. Sed contrâ, non ideo assignantur potentiis
quibusdam habitus præcisè ut minori concursu &
conatu actus suos, virtutis scilicet, aut virtutis eliciant,
sed tum ad difficultatem minuendam, tum ut eas ad
actus illos producendos antecedenter etiam iritent
quasi, & alliciant. In sensibus ergo, cum nulla sit in
actibus difficultas, nulla indeterminatio, imò sum-
ma, ut dixi, non facilitas solum, sed necessitas, ad quid
aliud incitamentum & illecebrâ, quibus ad eos exer-
cendos pelliciantur. Eodem certe modo quis diceret
luci addendum esse habitum, quo producat lucem,
ut eam minori concursu & conatu efficiat.

VI.
Facilitas in
bruto, & in
homine pul-
sante citha-
râ provenit
ex solâ spe-
ciebus.

Dices secundò; experientia nos quotidianâ cer-
nere paulatim acquiri facilitatem quandam ad res
varias, ut cum quis discit pulsare citharam, initio
difficultatem sentit, postea summâ facilitatè id præ-
stat, ergo acquirit habitum. Quod similiter constat
in ipsis brutis animantibus, dum enim docetur canis
saltare, acquirit paulatim habitum, idque postea
facillimè, ac summâ cum dexteritate præstat, in quo
primum summam habuit difficultatem. Responde-
tur in utroque casu istud provenire ex speciebus re-
lictis in phantasia canis, & in phantasia simul & in-
tellectu hominis, quo enim crebrius iteratur saltus
ille, & pulsatio artificiosa, relinquuntur mox &
intensiores species in imaginatâ, quæ cum viva-
ciores sint, clariorem postea, dum excitantur actum
disigentem eliciunt, per quem facilius peragitur pul-
satio & saltus.

VII.
Cur in sen-
sibus exter-
nis non maior
uno tempore
sit facilitas,
quam aliâ.

Subinde tamen, ut in pulsante citharam, frequen-
te usu acquiritur agilitas quædam, & laxitas ner-
vorum, quæ alio modo ad digitos expeditius pro-
vencos conducit. In sensibus autem externis ideo
non maiorem uno tempore habemus facilitatem
quàm aliâ, si organum æquè sit dispositum, & ob-
jectum æqualiter applicatum, quia post primum actum
nulla species relinquatur in sensu externo, quæ con-

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

ducatur ad actus sequentes, cum enim hæc species pro-
ducantur ab objectis, his amotis pereunt species,
sicut etiam contingit, quando interponitur aliquod
opacum inter objectum & potentiam, ut quodi-
nâ constat experientiâ. Sup.

SECTIO II.

De naturali habitibus in intellectu, & vo-
luntate.

Primâ conclusio: In intellectu non dantur habi-
tus distincti a speciebus intelligibilibus impres-
sis. Hæc videtur clara mens D. Thomæ variis locis
q. enim 10. de veritate ar. 2. postquam probavit in
intellectu possibili manere species, subiungit, & ha-
bitum ordinatio est habitus scientiæ: & 3. parte quæst. 12.
ar. 2. ait augmentum habitus scientiæ proprium, &
secundum essentiam consistere in augmento specie-
rum intelligibilium: & alibi sæpè ait habitum intel-
lectus esse ordinationem specierum D. Thomam se-
quantur P. Hurt. hic d. 16. f. 2. P. Arria. hic d. 9. sec.
n. 9. P. Oviedo hic cont. 1. q. 2. n. 10. est quæ com-
munior hodie inter recentiores sententia, contra
Suar. d. 44. Met. f. 4. & alios.

Ratio a priori est, quia ponitur habitus ad tollen-
dam difficultatem in operando, sed in intellectu po-
sitis omnibus requisitis nulla est difficultas, ergo.
Minor probatur, potentia necessaria positis omni-
bus requisitis non potest non operari, sed determi-
natur necessariò ad operandum quantum potest, sed
intellectus est potentia necessaria, ergo. Conf. si in
potentiis necessariis omninò determinatis ad ope-
randum ponatur habitus, quidni ponatur etiam in
sensibus externis, imò in lapide ad cadendum, in
igne ad ascendendum &c. Conf. secundò, nullus
actus intellectus requirit habitum, nam si propona-
tur objectum evidenter non potest non assentiri in-
tellectus, si verò non proponatur evidenter, incli-
natur ad assentiendum ab imperio voluntatis, ad
conclusionem autem determinatur à præmissis si
sint evidentes, & ad Iudicium similiter ab appre-
hensione terminorum, & sic de aliis, ergo non ap-
paret ad quem actum requiratur habitus in intel-
lectu.

Nec urget quod objicit P. Suar. citatus requiri
hanc facilitatem, non ex parte objecti, sed potentiæ,
species autem sunt vicariæ objecti. Respondetur
enim ab eo, quod procedit ab objecto posse facilitari
imò necessitari potentiam, ut constat in potentia vi-
sivâ, quæ à specie impressa omninò rapitur ad vi-
dendum, nec illâ posita, potest non videre. Si quan-
do verò sit aliqua indifferentia seu indeterminatio
ex parte intellectus ad assentiendum, tollitur per im-
perium voluntatis, ut diximus. Hæc autem coordi-
natio specierum nihil aliud est præter ipsam earum
entitatem, quæ excitatæ concurrunt effectivè ad
actum, & quo clariiores sunt, & perfectiores, eo
actus efficiunt intensiores & præstantiores circa ea-
dem objecta.

Secundâ conclusio: In voluntate dantur habitus
inclinantes ad actus liberos, similes iis, a quibus sunt
producti, & facilitantes principium circa objectum,
quod ab actibus illis respicitur. Ita omnes commu-
niter cum Aristotele & S. Tho. quæ de causâ super-
vacuam est auctores recensere. Ratio est quia vo-
luntas est potentia indifferens seu libera & non de-
terminatur necessariò ad unum, sicut aliæ potentiæ,
de quibus hæcenus, ergo in eâ dari poterit aliquid
facilitans & inclinans ad actus istos, imò sentimus
in nobis frequenter huiusmodi inclinationes, & pro-

I.
In intellectu
non dantur
habitus di-
stincti a spe-
ciebus.

S. Thomas.

II.
Ratio est,
quia intelle-
ctus est po-
tentia, ne-
cessaria non
minus quam
sensus.

III.
Licet species
procedant ab
objectis, pos-
sunt tamen
facilitare,
imò necessi-
tate potentia.

IV.
In volunta-
te, ut in po-
tentiâ li-
berâ dantur
habitus.

pensiones, ergo debet dari peculiare aliquod illorum principium.

V.
Habitibus voluntatis non possunt univocum re-ferri in species intellectuales.

Dices; hanc facilitatem refundi posse in species impressas, quæ sunt in intellectu. Contrà primò, licet enim negari non possit, quòd clariùs proponitur obiectum, eò magis illud movere voluntatem, sicque species subinde effectivè inclinare voluntatem remotè, universim tamen non possunt habitus voluntatis constitui in his speciebus, frequenter enim contingit habere aliquem perfectissimas species honestatis alicujus obiecti, ut condonationis injuriæ, & tamen sentit se vehementer inclinari & propelli in contrarium, nempe vindictam; ergo habitus vindictæ & odij non consistit in speciebus impressis.

VI.
Si habitus voluntatis sint species, sequitur Beatos & ipsum Christum habere habitus vitiosos.

Contrà secundò, hinc enim sequeretur Angelos, Beatos, imò animam Christi habere habitus vitiosos: probatur sequela, habent perfectissimas species horum obiectorum, cum ea perfectissimè cognoscant, ergo si species hæ sint habitus odij, iræ & aliorum vitiorum, habent etiam habitus vitiosos, quod nemo sanus concedet. Dices; species hæ, ut sint habitus vitiosos, connotant absentiam aliarum specierum, earum nempe quæ sunt species actuum & obiectorum virtutis. Contrà, ergo & species virtutis, ut sint habitus honesti & virtuosos, connotant absentiam specierum actuum & obiectorum vitiosorum, ergo anima Christi non habet habitus virtuosos, quod

tamen est æquè falsum. Deinde, habitus virtutis & vitij in gradibus saltem intensus opponuntur, ergo non consistunt in speciebus impressis, hæ enim simul stant in eodem intellectu, obiectorum etiam maximè oppositorum, utraque enim obiecta tam bona, quam mala, multi perfectissimè cognoscunt.

Dices; si facilitas hæc sit habitus aliquis informans voluntatem, ergo vel semper sentiretur ante operationem, vel nunquam, quorum tamen utrumque est falsum, ut constat. Resp. consistere facilitatem hanc in habitu informante voluntatem, ut tamen moveatur requiri cognitionem, per quam proponatur obiectum voluntati, quâ positâ inclinat voluntatem habitus ad amplectendum illud obiectum, licet non semper sequatur illius inclinationem: sicut aliquando contingit in ipsâ voluntate, quæ licet habeat vim inclinandi se ad amorem alicujus obiecti, non tamen sentit hanc inclinationem, nisi quando ei proponitur obiectum. Quod clariùs constat in prædeterminatione physicâ, quæ licet habeat vim, non inclinandi solum voluntatem, sed necessitandi, id tamen non præstat, nisi positâ cognitione obiecti, in quod feratur voluntas. Facilitatur ergo voluntas in actu primo per habitum ante cognitionem, licet non prodeat in actum secundum ante representationem actualem obiecti, ut modò de prædeterminatione physicâ dictum est.

VII.
Ut habitus inclinet voluntatem requiritur cognitio obiecti.

DISPUTATIO XXIX.

De concursu habituum.

SECTIO PRIMA.

In quo genere causa concurrat habitus naturalis.

I. **H**abitibus supernaturales dant simpliciter posse, habitus naturales facile. Præsens ergo quaestio est quo pacto, hanc actibus facilitatem tribuant habitus, & quâ ratione potentias in iis facile eliciendis juvent.

II. Prima sententia affirmat facilitatem hanc consistere in modo quodam actibus superaddito, quem habitus producendo, facilitatem addit actui, & juvat hoc modo potentiam: ad substantiam verò actus dicit hæc sententia habitum omnino non concurrere, sed ad solum modum. Ita Vasqu. 1. 2. d. 83. c. 2. nu. 8. & decimo quarto.

III. Contrà, si enim habitus omnino non concurrat ad substantiam actus, in actu ipso producendo non juvat potentiam: sicut trahens cymbam nihil ab alio juvatur qui aliam similiter cymbam trahit, nisi vires unâ cum priore ad eandem cymbam trahendam conjungat. Conf. modus hic cum sit affectio actus, debet in eo subiectari, ergo pro aliquo priori actus est productus, antequam producat hic modus, ergo in actus productione habitus nullo modo juvat potentiam, utpote quæ totum suum concursum & conatum prius posuit, quàm facilitas producat.

IV. Secunda sententia docet habitum facilitare potentiam ad actum producendo illius intensiorem: unde tribuendo singula singulis, substantiam actus dicunt hi auctores produci à potentia, intensiorem ab habitu.

V. Contrà, intensio enim actus non distinguitur ab actus substantiâ, ergo non potest habitus concurrere

re ad intensiorem actus, quin concurrat ad illius substantiam. Si autem intensiorem actus ponant distinctam ab actus substantiâ, præterquam quod hoc sit falsum, eodem modo impugnatur, quo præcedentem sententiam impugnavi num. tertio: si enim habitus non concurrat ad substantiam actus, sed tantum ad modum intensiorem, nullo modo juvat potentiam in ipsius actus productione, ut loco citato latius est declaratum.

VI. Si verò tandem dicant habitum hoc sensu juvare potentiam producendo intensiorem, quoddam potentiam cum habitu intensiorem actum possit producere quàm sine habitu. Contrà primò, habitus enim naturales non dant simpliciter posse, sed tantum facile, ergo totum potest potentia sine habitu, quod potest cum illo. Contrà secundò, potentia non solum ad ultimum gradum intensiorem facilitatur, sed ad alios omnes, ergo habitus potentiam non ad ultimum tantum intensiorem gradum juvat, sed etiam ad reliquos, ergo in aliquo alio consistit hæc facilitatio habitus.

VII. Tertia sententia facilitationem habitus statuit in coëfficienciâ. Dicunt itaque nonnulli habitum facilitare ad actum concurrente unâ cum potentia ad illius productionem, quo fit ut potentia non tantâ contentione, se ad actum productionem accingat, tantumque conaminis in eorum effectione adhibeat, habitu partem quasi oneris sublevante, & vires adiungendo, ad eorum effectiorem facilitante. Ita Gab. in 3. d. 23. ar. 2. Ockamus quod 1. 3. qu. 20. Cajet. 1. 2. qu. 49. ar. 3. & quaest. 5. 1. ar. 2. Capreol. in prologo sententiarum, Valen. 1. 2. d. 4. qu. 1. p. 2. Frus. 9. Met. c. 5. qu. 4. sect. 2. Suar. d. 44. l. 5. num. 6. & sect. 6. Moncæ. d. 4. c. 3. Granad. 1. 2. Cont. 4. d. 3. num. 13. Oviedo hic Cont. 16. p. 4. n. 5. & alij plurimi.

VIII. Hæc sententia in quantum ait habitum effectivè concurrere cum potentia ad actum, mihi videtur vera:

VI.
Habitibus non juvant potentiam ad eliciendum actum magis intensum.

VII.
Sent. facilitationem habitus statuit in concursu effectivo ad actum.

VIII.